

2. ԱԼԻՇԱՆ

ԲՆԱԴՆԵՐԻ ԵՊԻՏՈՒՄ

ՄԱՐԿԱՅԻՆ Հոգին իր իմացական արտադրութիւններէն կը ճանչցուի, յորոց մին է նաեւ խօսքը, մանաւանդ թէ գլխաւորագոյնը, որ իբրեւ իմաստ՝ ճառագայթ մ'է մտքի և կը կրէ յինքեան իւր ական նկարագիրը ու կը պատկերէ ոչ միայն անոր հասողութիւնը այլ և ներքին ձեւերն ու կրքերը, և եւ ճշգրտագոյն՝ եթէ գրաւոր է ան, մտքի ու սրտի բովերուն մէջ յղկուած և սրբուած լինելով։ Յայտնի է ոչ ամէն գրուածք լիովին զնեղինակը կը ներկայացնէ, ինչպէս ոչ ամէն քանդակ արձանագործին հանճարը, այլ այն միայն՝ որ կը կրէ հոգւոյն ամբողջական կատարեալ դրօշը իւր ամէն մասերով։ Մենք ալ այս սկզբունքով մեկնած՝ ակնարկ մը նետենք այն հոգւոյն վրայ և այն մտքին՝ որ Պոստոլի ծաղկէնկար արքայի վրայ արուեստի նման ծագեցաւ և Աղբիակներ իջրին՝ իբրեւ անշէջ փարոս մը փայլեցաւ ու կը փայլի միշտ իւր անաղօտ ցոլքերով։ Դիտենք զՀայր Ալիշան իրեն հանճարին և անմահ հոգւոյն անմահ երկերուն մէջ, պրպտելով միշտ զայն՝ որ Նահապետին հոգւոյն հարստութեան աղբիւրն եղած է, այն առանցքը՝ որուն վրայ հողովելով անոր համայն գործունէութիւնը հասած է իւր փայլին միջօրէին։ Այսու պիտի ճանչնանք իրական Նահապետը և ոչ երեսպալականը, ինչպէս յաճախ կը ներկայացնեն ազգայինները, կիսամասնեայ և թերի ակնարկներով։

Այս անոր ստուար պատմագրութիւնները, ուր որքան լայնածաւալ է հմտութիւնը՝ այնքան անհամեմատական է և անկարող պարզելու մեզ իր հոգեբանութիւնը, Մենք մտքին ներքին պատկերը ու հայելին։ Ահա Յուսիկները, ուր հայրենասիրութիւնը քրիստոնէութեամբ ներացած՝

հրոյ կայծականց նման կը ցայտէ ամէն էջերու վրայ, բայց անոնք լուի Մենն Ալիշանի մեծ սիրտը կը զծեն։ Ահա հոգեկիր գրուածք և ահա վարդահաւ Նաագները. բայց մինչ առաջինները տիպար միայնակեցի հոգին կը ներկայացնեն, վերջիններս խառնիխառն հայրենասէր, բնութեան իմաստասէր և աստուածասէր մը վառվռուն երանգներով կը զծեն, ոչ մին և ոչ միւսը Մենդ դէմքին ամբողջութիւնը կը պարզեն մեր աչաց. այս դերը կարծես վերապահուած է Նահապետին 24 ժամերու մտախոհ կեանքին՝ հովանաւոր եղենիին անդորրաւէտ զով սուգին ներքեւ Ուստի մենք ալ Հոն դիտենք զԱլիշան, ուր ինքն իր քննող մատնեով կը սրտէ իր Մենդ հոգին, ուր իր մեծութեան զաղտնի դոնակը պահիկ մը կը բանայ մեզ հոյակապ ապարանքի մ'առաջնորդելով զմեզ, կամ լաւ եւ՝ կու տայ իր հոգւոյն ուղեցոյցը, զոր միանգամ մեռը ձգողը՝ պիտի յաջողի ճշգրիտ ուսումնասիրել Մենդ դէմքը իր ամբողջութեամբ։

Հ. Ալիշան, ընդ եղեւնեաւ խորաթափանց ճայեցող տիեզերքի համայնապատկերին և քաջ նկարող՝ օրուան մը տեղողութեան մէջ զծած է համբուն էականերու ելքը, մուտքը և ընթացքը. բայց միևնոյն ատեն խորագնին իմաստներու և անմահատենչ սրտի ըզմբուուն երանգոց ներքեւ դրոշմած է իր անմահ հոգւոյն համայնապատկերը՝ Հոն է Մենք բանաստեղծը, որ ամէն տեսարան ու ամէն իր՝ նոր երանգով ու նոր ոգով կը ներկայացնէ շլացցոցիչ լոյսի խաղերով. Հոն է Մենք պատմագիրը, որ ակնթարթի մէջ համայն ազգաց ու ծննդոց բանակը տեսարանի կը հանէ. հոն՝ իմաստասէրը, որ թափանցանց կը սուզուի իրերու և ղեկարհու խորը, ամէն

բանի յետին պատճառը պրպտելով. հուսկ հոն է Մեծ Միայնակեացը, որ խաղաղութեան և երջանկութեան խուզարկու՝ գիտէ հանգչիլ Յիսուսի, ինքնին ճշմարտութեան ծոցին մէջ. և հուսկ՝ հոն մեծ Սիրար, մեծ միտքը, մեծ հոգին անոր՝ որ անցեալ դարու հրաշակերտներէն մին եղաւ, ոչ միայն վանքերու զարդ և եկեղեցւոյ պսակ մը հանդիսանալով, այլ համօրէն մարդկութեան համար նախանձելի արձան մը կանգնելով:

Արդարեւ Ոսկի-Հատորիկիս ընթերցողը առանց դժուարութեան ակնբեր պիտի տեսնէ իր առջև Մեծ դէմք մը, հեղինափէն տիպարը... որուն աչքերուն ակա-նակիտ ծովուն ալքերուն խորը՝ պիտի նշմարէ երիտասարդ սրտի մը բոցածաւալ ալիքը, որոնք խորտակած այլ լայն սրտի ջրջապատը՝ և ոչ իսկ աշխարհիս վրայ ամփոփուիլ կ'ուզեն. բոցավառ սրտի բոցեղէն ալիքներ են, որ ամենուրեք անզուպ խստերախ կը խոյանան ի տենչ գեղեցկին, ճշմարտին, բարւոյն, անմահութեան... Մենք ալ պահ մը այս մեծ սրտի ու մեծ մտքի երկնաւայր թևերու վրայ հեծած խոյանանք ու սառառնինք իրեն հետ մինչև ուր որ մարդկային հետք մը կամ յուշ մը դրոշմուած է, մանաւանդ թէ մինչև հոն՝ ուր մեր ախոյեանին թևերը կը ճախրեն:

Ահա ի հանդէս կոչուած են ազգերու և լեզուաց յոգնահոյլ տոհմերը, անհամար ծնունդներ. Եզդպտոսի հսկայակերտ քաղաքներ, Թեբէ, Մոսփիս, Հոմայ մրցակից կարքեղոյը, ծովերու ղշխոյ Սիդոն, Տիգրիսի և Եփրատի ափանց կիսաստուածներ Նինուէ, Բարբելոն, Եփրատան, Շօշ ևն... իրենց ոսկէշղարշ փառաց ակնախտիղ փայլով, և անոնց հօր աշխարհակալ պետերը՝ Նինուէն մինչև Նարուէն, համայն ճակատամարտի ռազմադաշտերով շարք շարք կ'անցնին անա ընդարձակահայեան տեսարան մը կազմելով: Աւիշանի հոգին մաածութեան երկնաբերձ կատարէն կը քննէ զամէնն ալ... ո՛հ, անթիւ կեանքեր վայրի խոտի նման գերանդահար կուտա-

կուած են առ ոտս հնձողին, մահու և ամանակի, որոնք բարձրաբերձ պարպաւոր քաղաքները խողանացուցեր են, և միշտ «նկատեն և մկրատեն...» ոչ բթէ բնաւ կորիչն կենաց. և ոչ ևս դառնայ՝ զոր ժամանակ վարէ և մահ կրէ »: (Էջ 10) Հոս է առաջին մահաշունչ ու մահատեսիլ համայնապատկերը, որուն առջև ցնցուած խորհրդածող հոգին՝ մեծ աւանդ մը կ'երկարէ, «աւանդ բազմութեան նորախայծ կենացն... անձինք վաղանցուկը, յորոց շատք արագարագ անցին ի խաւարէ արգանդի ի խաւար գերեզմանին »: և այս աւանդ ծայր կու տայ մեծ հարցի մը «առ իմէ՞ այնքան բազմութիւն ծնելոց՝ եթէ չէին ապրելոց. զինչ բերին նոցա յերկիրս յայս, կամ զինչ բարձեալ տարան յերկրէ աստի...»: Եթէ փոշիացող վայրի մրգաց դէզերը ափշեցուցած են յաճախ զմարդ տիեզերքի վախճանականութեան վրայ երկբայիւս չափ, որքան իբուացի է «առ իմէ՞ այնքան բազմութիւն ծնելոց թէ չէին ապրելոց»ը. հարց մը որ մինչ կը թնդանէ գոռոզ հողազանգ էակը՝ կշռելով անոր իւր իրական արժէքը՝ անդին միջօրէական արևու նման շլացուցիչ կը պարզէ Անշարժ Էին վեհութիւնը և միահեծան քացարձակ պետութիւնը:

Բայց հոս մինչդեռ Աւիշանի միտքը հետախնդիր է առեղծուածիս գոհացուցիչ լուծման՝ անոր սիրտը կը քարշէ զինքը նկատելու այն փոքրամասն երկարակենցաղներու խումբը, ուր երջանկութիւն գտնել կը յուսայ, և կը հարցնէ «զինչ գործեցէ նախաքարք հազարամեայք »: Սլթէ երկրի հարթելով, անօթ շինելով և անասուն նուաճելով անցուցիք այնքան երկար դարեր »: ցուրտ իրականութիւնը կը պարզուի շուտով-անյիշատակ անցք մը յերկրէ յերկիր - «և ոչ իսկ զմարմնոց յետին նշխար, զոր փիղ և արջ և այլ ի գազանաց հաստցին» թողով հեռազայ թռանց: Ո՛ր են հսկայ ազգերու աւազախտ բանականները, Ասոր, Բաբել, Փարսիկն, Մար, Պարսիկն և Պահլաւ,

Հելլեն ու Հոռոմ, որոնք « որպէս երիտասարդք յանդգունք » մրցելով մի առ մի կործանեցան « առաթուրք դարուց ժամանակաց և ազգաց նուաստագունից » ։

Հոս ալ յուսախար անոր անմահատենչ հոգին յետ նկատելու սիրոյ և ատելութեան անկեանքերը, ռազմի յաղթական կամարները՝ կ'եզրակացնէ « արքազան են արդարև հայրենիք, ըսելով, և խորագոյն կիրք որ առ ի նմանէն. նուիրական է սեղան հայրենեաց յետ կրօնիցն սեղանոյ. մասնաւոր թէ անանջրպետ են սեղանքն երկօրին. զի ոչ է կատարեալ՝ զործ որ ոչ ունիցի կնիք անմահութեան » ։ Կը հիանայ Սլաւմինայի, Մառաթոնի, Գերոնիտի արիւնքաններուն վրայ, բայց հուսկ անոր իմաստասէր միտքը՝ ամբողջ, անծիր ու անզրաւ սիրաբ՝ դատարկ փառաց պսակներու շացուցիչ փայլին առջև, կը կրկնէ ու կ'երեքկնէ թէ մօռնջ են և լոխն օրհներգու գլուխանաց փառաբանիչ ճիւղերը ու ճիւղերը « եթէ և վանգ մի յայնքան ազդակէն որ թնդաւրացանէ զքաղաքս և զդաւառս մեր՝ ոչ թափանցեալ ժամանեցէ ի գաւառսն յախտեանականս » . (էջ 20) ։

Այսպէս Ելլազայի ու Լատիոնի հայրենասէրներն ալ մի անգամ կը կայթեցընեն անոր սիրտը ու կը դադրին ։ Այդ սիրտը՝ տենչալաւ կը սլանայ դէպ ի ճարտարաց մտաւոր ծնունդը, համօրէն ազգաց առջև անմահացած նուրբ ձեռակերտ քանդակներու թանգարանը. բայց հոն ալ կը քննէ լոխն ու կը հարցնէ . « զի՞նչ աւելի քան զընդթիւն յանդիման առնիցեն մեզ՝ և մանրադրուազ անդրիքն և քանդակը... նըրամտագոյնք և նըրամատունք իսկ ճարտարացն փրդիաք, Ապելսը, Սանցիոյ, Կանովա ընդօրինակողք եեթ են և կատարողք իսկիցն կերպարանաց » (անդ 22) . ուստի վեր է ու վեհագոյն միշտ բնութիւնը, նախատպը. ուրբմն տակաւին կայ ազնուագոյնը, գեղեցկագոյնը... Ահա գեղանկար ու նըրա հիւս մատանց կերտումներն ալ չեն հայթայթեր լուսոյ և կենաց ծարաւի արծուին թևերուն դադար, որ դէպ ի քեր-

թուածներու և իմաստասիրութեան անմատչելի բարձունքը կը սուրայ՝ ճշմարիտը, կայունը, գեղեցիկը գտնելու յուսով, զոր « կէտ նպատակի մարդութեանս, և կամ մուրջ յերկրէ յերկինս » կը կոչէ ։

Ալիշան, հոս, կարծես մարդկային մտածութեան դարաւոր բազմադպ գետին եզրը կանգուն կը դիտէ կոնփուկեայ, Զրադաշտի, Մանուի, Բուտտայի, Բրահմայի, Հելլէն ակադեմացոց և ճեմակաւնին Պիթագորայ և Զենոնի կառուցած մեծամեծ կամուրջները, որոնք ամէն ալ ամբարտակ մը կանգնել ուզած են ամանակի յեղաշրջող և քայքայիչ ուժին դէմ, որ ցաճախ մտքի հսկայ կերտուածներն ալ սարդի ոտառայններու պէս կ'աւրէ, ու իրենց դրութեամբ զնել համայն ազգերու յերկրէ յերկինս անցըր ։ Ալիշան պահ մը կը քննէ գանոնք մի առ մի, բայց թաթերու ծայրով ալ կոխելու անարժան համարելով յետս կը դառնայ՝ մեծ աւաղ մը երկարելով որ այնքան իմաստասիրաց նախնիին չի գտնիր մին՝ որ յաշխարհալուստ ազդակէր . « Եկայք ամենեքեան ըզհետ իմ, կամ երթայք ընդ այս ճանապարհ՝ զոր քանամս, և հասջիք ի կէտն կենաց, օն, արարէք որպէս և ես և կեցջիք յախտեան » (25) ։ Եւ սակաւիկ յինքն իր անդնդախոր հոգւոյն խորոց մէջ ընկզմած՝ մարդկային արարքներու և իմաստասիրութեան լարիւրինքոսի մէջ մուրորեալ ուղևորի նման՝ մեծաշառաչ կը մոնչէ « Յունայնութիւն ուրբմն հաստատեալ իցէ մարդ, յերեմէ ի վերայ երկրի առ վայր մի և անցանել ի սպառ, յանգիւտ կորուստ ժամանակի »... Բայց ահա լուսոյ շառաւիղ մը կը նշմարէ խօլ խաւարի մէջ, փրկութեան թել մը կ'էնչայ ձեռքը, և յուսալից կը գոչէ . « Օ՛ն անդր, ի բաց տար ։ Չէ մարթ կորնչել այնմ՝ որ ի գիւտ ձգտի մնայուն. անմարդ է յրանայ՝ որ մտադերեքայ ի յախտեմակեան, կամ վրիպել՝ յուսացելումն ի գեղեցիկն և ի ճշմարիտն » ։ Այս գերահրաշ լուսի փայլով կը հերձնու նա կենցաղասէր աշխարհի, նիւթեղէն տիեզերքի մառախուղը և

իրեւ սուր սլաց մը կը միտուի յաւիտեանականին, ճշմարտին ծոցը:

Բայց տակաւին հոս մեր միտքը Ալիշանի հետ հսկայակերտ պարիսպներու մէջ բանալիկեալ մ'է որ նեղ լուսամուտն ան արշալոյսը կը նշմարէ... Բայց Արեգակը ո՞ր է... կարծես ան զեռ լեռներուն թիկունքն է... Անցանք ամպերու ներքեւ քաղցիփիկ արծաթ լուսնի փայլով ազգաց ու տոհմերու բանակը, երիտասարդ ու ակոսը՝ միատեղ դիտեցինք, երկարակեացն ու հեշտակեացը, կերտուածն ու քերթուածն. անցաւ մեր առջեւն իմաստասիրութեան արուեստին ալ, կը տեսնենք ահա Կրճալոյսը, Մովսէսը, մարգարէները, կարպետն ալ որ «պատրաստ արարեց զճանապարհ Տեառն» կ'ըսէ մեզ. բայց ո՞ր Տէրը, ո՞ր է Արդարութեան և իմաստութեան Արեգակը, ո՞ր է ճշմարտութիւնը... Ահա ի կցուողոյ ծովու և երկնին, լուսոյ հեղեղ սփռելով կը ծագի որ էն... Արեգակը, «էս եմ ճանապարհ ճշմարտութիւն և կեանք» — Յիսուս. — Ալիշանի սիրտը կը ցնդուի ու կը թնդայ ի տես Յիսուսի, կ'ընթանայ առ նա ու կը փարի... կը միանայ... ու կը նուաղի լուսոյ և կենաց հնոցին մէջ՝ ինչպէս հրացայտ բոցի մէջ ընկղմած հրոյ կայծ մը փորժիլի, Նոյն ինքն ընդ եղևնեաւ՝ ի գիւտ գեղեցիկ մարգարտի մարդկային արարչներու և խորհրդող ծովուն վրայ ղեկերող անհնարաւոր հոգին՝ որ շրջակայս ամէն աղամուկներու անզգայ, միայն դիւթիչ Յիսուսի ձայնէն կարտաղուած, ինչպէս երեմի «կենարարին յիշատակաւ ճննեբերուող» Մուրը Գրիգոր Նարեկացին կամ Աստիւզացի Փրանկիսկոս, կը դիմէ անմահ հովթեան տենչով մարմնելու Միտոյ կողին մէջ. հոն կ'երգէ անխռով. «Ո՛վ սքանչելի անդորրութեան»՝ զոր զգամս այժմիկ» (էջ 36): Այլևս մարդկային քաղաքործութիւնները, ինչպէս նորամասն հրաշալիքները, հողաբնակ փողով ծածկուած են. «Ընդ ամենայն երանգօց սփռեալ կայ մթացուցիչն, ընդ ամենայն գեղով տգեղիչն, ընդ ամենայն յօրինուածով՝ եղծիչ իւր» (անդ

31). մի միայն Յիսուս և բանք Յիսուսի, հարսն նորա Եկեղեցի կան և ձևան անփոփոխը և անալլալլակը», յանուն Յիսուսի՝ ամենայն ծուրէ կրկնի, երկնաւորաց, երկրաւորաց և անդարածանալիանաց» Յիսուս կը թագաւորէ ամէնուրեք ի խաչի, որու ներքեւ միացած են խուժ, դուժ, Յոյնը, Գոթ, Արիացին և Արամացին (42) և Ալիշան ալ ի խաչի... Հոս է մեծ հոգւոյ ներքին գաղտնիքը, ալքն ու ծարճերը: Յիսուս և խաչի գիւտով կը սկսի նա իր հազներգը ճշմարտին, Գեղեցիկին, Միայնոյնին, խաչին... երգ մը որ մտքի և բանաստեղծ հանճարին լարերէն աւելի ազանակերպ կենցաղի և երկնաւորաց սըրտարտադրութիւն մ'է: Ինքն Ալիշան խաչի թևերուն վրայ հանգչած կը խորասուզուի յաւիտենիս խորին խորհրդոց մէջ, չափելու թէ մինչև ո՞ր կը տարաւ ծուրէ խաչին և խաչելոյն փրկչական թևերը, (48): Նա կը տեսնէ «Յիսուս Գրիստոս, երէկ և այսօր, նոյն և յաւիտեան» (49), որ յընդմիջաշաւիղ երկուց կենաց իրեն անյողողդ պէ՛մ մը կանգնած է, որուն առջեւն դարեւ և մարդիկ կ'անցնին. կը դիմէ նա այդ միջնորդը կամ Փրկիչը, ճշմարտութիւնը — կեանքը — Լոյսը աշխարհի — կենաց կենդանի Հացը, — և այս հայեացքով զմայլած՝ կ'ըսէ «ընդ բազում գիրս գիտնող անցեալ էր իմ, և փորժի շատէ՛ր ղեկերեալ ի զպրութիւնս բանասիրաց և ի պղծարար փիլիսոփայից... բայց առաւել բանս և բարբառս զտի ի նոսին քան փառստս և իմաստս...: Իսկ բանք Յիսուսի՝ որպէս անդադար շարժումս օղոսն և շունչն ի ռեզուսն կենդանեաց՝ հնչեն յիս, խոր և բարձր, լայն և երկայն, ազդու և անդիմալաց քան զամենայն ճառս և գիւտս իմաստնոց և գիտնոց աշխարհիս»: Եւ քան զայն՝ որ խանդառ ու կրակոտ հոգւոյ մը աղամուկը կը հեղացնէ որոտածայն փոթորիկներու յալըրդող հեղատան գեփիւրի նման: Այդ լայն ու երկայն յիսուսակոչ ձայնի մէջ է այս Մեծ հոգւոյ ամբողջ հոգեբանութիւնը, ճիշդ Յիսուսի հեղացուցիչ ձայն:

նր այն ոսկեթել լարն կամ ականակուտ ճարմանդն է որ կը գուգէ ի մի՝ Մեծ հոգւոյ բաժանազան, երբեմն նոյն իսկ իրարու ընդիմակ, կրցեն ու ձիւրքերը, առանց որոյ պիտի բայքայուէին ու ցրուէին անոնք. այդու Մեծ միտքը ճիւղատոնեայ իմաստաւոր, իմաստասէր՝ ընտիր միայնակեաց մը կը հանդիսանայ, և Մեծ Ազգասէր՝ մեծ աստուածասէր մը։ Այդ ազգու ծայնէն դիւթուած վառվռուն երիտասարդը՝ արդէն ալեւոր նահապետ մը եղած է, ոչ այնքան ախօք ամաց որքան իմաստութեան. անոր սիրտը դեռ կը տրոփէ ու կը կայտոէ ի տես Այրարատեան հողին կամ ի ծայն հայրենեաց, և միտքն ու հոգին դեռ կը սլանայ աշխարհի հրաշակերտ սքանչելեաց ու փառաց վրայ. դեռ կը թափառի նա անցելոյն աւերակներու մէջ և՛ կը նկատէ ներկայիս հսկայակերտ քաղաքները. հին ճշխարհներ՝ ինչպէս արդի հրաշալիք՝ չեն ծածկուիր անոր տեսութենէն ու սրտէն... բայց նահապետը անոնց մէջ է միայն, և ոչ անոնք ի նահապետիս ինքը լոկ նկատող մ'է անոնց և իմաստասիրող, բայց իրեն սիրան ու հոգին գտած են արդէն երջանկութեան զրախտավայրը, գիտութեան, իմաստութեան և ամէն կատարելութեան բովը... Փրկչին գեղարդնախոց սիրտն է այդ. հոն Ալիշանը կ'աճի, հոն կ'ուռնանայ նման հսկայաբերձ եղենոյ՝ որուն ներքե կը խորհրդածէ. և հոն կը կոչէ ու կը հրաւիրէ գիտաստ իմաստասէրը, ընդ Աստուած և ընդ մարդ միջնորդ քահանայն, ընչեղը, երիտասարդը, կուսանը և ամէն հաւատացեալ՝ իբրեւ կենաց ու վայելից միակ առատարուզիս և մշտահամ ակը։ Ուր միայն գտած անհատեն, ըստ և ազգերու փրկութեան հանգրուանը՝ հոն կը հրաւիրէ անմահութեան և կեանքի ծարաւի իր ազգակիցը և համայն մարդկութիւնը, միատեղ ծծելու Սէր, կեանք և Անմահութիւն ճշմարտութեան ցոլբեւրուն տակ, ուր միայն կը ծլին ու կ'աճին անոնք։ Ահա նահապետին մեծութեան գաղտնիքը, ահա այն հնոցը ուր զարբնուեցաւ անոր. հոգին և իր ամէն

ձիւրքերով ու կատարելութեամբ յանհունազարգացաւ. հոգի մը՝ որ թէ և նախնապէս հրաշակերտ մ'էր արդէն Հաստիւն մատեներուն, սակայն վանական խնկարոյր որմարու հովանոյն ներքե, Մարմնաշնայ ճշմարտութեան կողին մէջ անանկով միայն՝ այնպէս արփիահրաշ փայլեցաւ համայն աշխարհի վրայ, իրագործելով իր անձին մէջ ներդաշնակօրէն ճշմարիտ ազգասիրութիւնը ճշմարիտ աստուածասիրութեան և լայնածաւալ գիտութիւնը խոնարհ վանականութեան հետ։

Հ. Գ. Ա.

ԱՆՔԱՆԻ ՆՎԱՐԻՆ ԱՌՁԵՆ՝

Իմ պաշտելի նահապետին
Ձիւնապըսակ ճակտին համբոյր.
Աստուածաներկ ալիքներին,
Մասեաց փոշին ոսկեփրփուր։

Հոգին վառուած, աչքեր ճաճանչ
Թուղթը խորոյկ, ինքը վրկայ,
Ձոհը կ'այրի լալանառչ,
Հայաստանի սըրտին վրայ։

Խորհրդաւոր երազի մէջ
Ուր կ'արբենան բանաստեղծներ,
Աստուածավառ լապտերն անշէջ
Կը պըլպըլայ օր ու գիշեր։

Ժամը մեղմիկ կը չափըգի
Իւր հոգիին զարկը փափուկ.
«Շարժէ գըրիչ կեանքը կարճ է
Կ'անցնին ժամերը խուսափուկ»։

Ու խոնարհած Լուս ճգնաւոր
Իւր խաչակիր դըրօշին մօտ,
Հոգին խաղաղ, պատկերն աղուոր,
Կարծես ծագող դէմքն առաւօտ։

Ձիւնապարփակ, Հայր, քո ճակտին
Եւ խոնարհած երկըրպագու,
Ճաճանչներէն քու վառ աչքին.
Շող մը ձըգէ ինձ լուսատու։

13. հոկ. 1926

Հ. Վ. ՅՈՎԱՆԵՍԻԱՆ

1. Նվարէլ. Ն. Պորթնեն - Թանգ. Միթթարեան -
Վ. Կենտր. Ս. Ղազար։